

Sto pod nulou

„Ak bude počasie zlé,
musíme sa pokúsiť
vrátiť späť. Ak bude
naozaj zlé, budeme
musieť zostať tu.“

absynt
prekliati/reportéri

Zimný prvovýstup
na Mount McKinley

Art Davidson

absynt

Art Davidson: Sto pod nulou

Zimný prvovýstup
na Mount McKinley

Preložila Ivana Krekáňová

Vydanie publikácie podporil z verejných
zdrojov Fond na podporu umenia

u. fond
na podporu
umenia

Copyright © 1969, 1986, 1999, 2013 by Art Davidson

Translation © Ivana Krekáňová

Design & Layout © Pavlína S. Morháčová

ISBN 978-80-8203-441-0

*Pre Mairiis a všetkých ostatných,
ktorí sa v určitom okamihu svojho života
obrátia k divokosti prírody.*

Zimná expedícia na Denali z roku 1967.

**Horný rad zľava: Širo Nišimae, Jacques „Farine“ Batkin,
Dave Johnston, John Edwards, Ray „Pirát“ Genet.**

Dolný rad zľava: Art Davidson, George Wichman, Greg Blomberg.

Predslov

David Roberts

Ponúkli mi, aby som sa zúčastnil na zimnej expedícii na McKinley v roku 1967. Jedného jarného večera rok predtým požiadal Gregg Blomberg niekoľkých horolezcov, aby prišli do jeho denverského bytu. Spomínam si, že než nám Blomberg prezradil svoj plán, všetkých nás zaviazal mlčanlivosťou. Netrvalo príliš dlho, kým som sa rozhodol ponuku odmietnuť. Blombergova takmer fanatická intenzita ma trochu znervózňovala. A keďže mi bolo v horných častiach McKinley dosť zima aj v júli (pri výstupe pred tromi rokmi), myšlienka, že by som sa mal pokúsiť spať na Denali vo februári, ma vôbec nelákala. Nie som však povedal hlavne preto, lebo som si myslel, že Blomberg a jeho banda majú len mizivú šancu uspieť.

Blombergovo zaťaté tajnostkárstvo prezrádzalo jeho vlastné pochybnosti. Na stretnutí som si však zároveň všimol reakciu Arta Davidsona. Tento aljašský tulák, s ktorým som sa prvýkrát stretol v tom istom týždni, akoby bol zahalený bezstarostným a naivným nadšením. O jeho účasti nebolo pochyb. Z jeho reakcie by ste však mohli usúdiť, že mu niekto práve ponúkol dvojtýždňový výlet na Riviéru. Nech si Blomberg navrhuje špeciálne spacie vaky; Davidson sa chcel len dostať na ľadovec Kahiltna a vyraziť.

Art pricestoval na stretnutie do Denveru, a kým tam bol, zavolať mi a pozval ma na pivo. Z tých najobyčajnejších situácií sa niekedy vyklújú zlomové okamihy života. Nebudem veľmi preháňať, keď poviem, že to bolo práve pivo s Artom v Stadium Inn neďaleko Denverskej univerzity, čo mi zabránilo zanechať lezenie vo veku dvadsaťdva rokov.

V lete predtým som sa vydal na svoju tretiu aljašskú expedíciu, na ktorej sa štyrom z nás podarilo vyliezť novou cestou na Mount Huntington. Pri zostupe sa Ed Bernd zabil, keď mu pri zlaňovaní zlyhalo istenie. Bola to tretia smrteľná nehoda, ktorej som bol svedkom len za päť rokov lezenia, a veľmi ma to zasiahlo. Hoci som v čase Artovej návštevy písal knihu o Huntingtone, cítil som sa z tej nehody taký deprimovaný a vydesený, že som mal vážne pochybnosti, či budem opäť liezť. Art tie pochybnosti rozptýlil.

Bol naňho pozoruhodný pohľad, ako tam sedel v Stadium Inn. Vidím ho v beztvarych kaki nohaviciach a starej kockovanej drevorubačskej košeli so záplatami na laktoch. „Ošumelý“ by bolo príliš slušné slovo. Vyzeral ako islandský bojovník zo ság, s plamennou červenou bradou a bizarným bielym obočím. Hovoril ako básnik a verše, ktoré hlbokým a zároveň melodickým hlasom recitoval, burcovali a vyzývali. Obsahom bola séria oslavných piesní na nepreskúmané žiarivé ľadovce, vypínajúce sa ružové žulové steny, zelený oheň tundry a tancujúce záclony polárnej žiary v Artovom adoptívnom raji, na Aljaške. Pri treťom pive to zaklincoval otázkou: „Nechcel by si ísť na Spires?“

Na pomyselnú bodkovanú čiaru som sa hneď podpísal. V to leto som však mal učiť na leteckej základni Elmendorf v Anchorage. To nič, povedal Art; expedíciu uskutočníme v septembri, možno zostaneme až do októbra. S mojím

partnerom z Huntingtonu, Donom Jensenom, sme zúfalo túžili ísť na Cathedral (Kichatna) Spires, a mohli sme sa tam vydať hneď po Huntingtone, nebyť Edovej smrti. Art bol z toho miesta rovnako nadšený.

V to leto som si prenajal malú chajdu v Spenarde, na „predmestí“ Anchorage, ktoré sa divoko rozrastalo bez akéhokoľvek plánovania. Art tam za mnou chodil denne, keď práve nebol na horách. Jazdil na starom zaprášenom nákladiaku, na ktorého zadnej časti mal postavený drevený prístrešok, ktorý sa trochu podobal na psiu búdu. Volal ho Bukefalos, podľa koňa Alexandra Veľkého. Bukefalos slúžil Artovi aj ako obydlie. Je ťažké spomenúť si, čím sa vlastne Art v tom čase živil. Za fyziologické testy, ktoré počas lezenia robil pre niektorých vedcov na Aljašskej univerzite, dostával len almužnu. Peniaze neboli jeho hlavnou starosťou; jeho otec, ako sa Art často chválil, živil rodinu už niekoľko rokov tým, že šikovne stávkoval na kone.

To leto sme sa potulovali po Anchorage a stali sa z nás dobrí priatelia. Artova strava pozostávala takmer výlučne z arašidového masla, tvarohu, hrozienuk a dvadsiatic alebo tridsiatich šálok kávy denne. Miloval hudbu, sám sa naučil hrať na flaute a klavíri. Raz neskoro v noci na náhly popud vliezol cez okno do prázdnej budovy Aljašskej metodistickej univerzity, aby si mohol zahrať na starom otlčenom klavíri. Jedného dňa Art prišiel k malej hotovosti, a tak sa hneď vybral do mesta a kúpil si štyridsať alebo päťdesiat platní. Jediný problém bol, že nemal gramofón.

Celý september a prvý októbrový týždeň sme liezli v oblasti Cathedral Spires. Uskutočnili sme prvovýstup na najvyšší vrchol masívu, Kichatna Spire. Hnacou silou medzi nami piatimi bol Art, a boli to jeho pevné nervy a nadšenie, vďaka ktorým sa spolu s Rickom Millikanom

po týždňoch príprav, ktoré zmarilo hrozné počasie, nakon dostali na vrchol.

Pochybujem, že to vtedy vedel – zastavíme sa niekedy, aby sme si uvedomili tie mladícke kúzla úplnej dokonalosti? –, ale Art bol na vrchole svojho horolezeckého života. Bol takmer úplný samouk, takže jeho manévry boli niekedy výstredné a jeho technika sekania ľadu bola rovnako drsná a brutálna ako účinná. Ale vo svojich milovaných horách bol doma ako málokto z horolezcov, ktorých som kedy poznal, a jeho apetít bol bezhraničný. V skutočnosti počas sedemnástich mesiacov od apríla 1966 do augusta 1967 Art absolvoval šesť úspešných expedícií, jednu za druhou. Zaujímalo by ma, či sa niektorému horolezcovi niekedy podarilo niečo podobné.

Najprv prišiel hladký výstup vo dvojici na Mount Marcus Baker, najvyšší vrchol v pohorí Chugach, ktorý sa nepodarilo zopakovať od prvého výstupu Brada Washburna v roku 1938. V máji Art zvládol prvovýstup na Mount Seattle v pohorí Saint Elias, pri typicky impulzívnom výstupe Freda Beckeyho. V júli bol Art jedným z hlavných aktérov veľmi dlhého hrebeňového traverzu na Mount Logan, ktorý viedol Boyd Everett. No a v septembri bol hlavným vodcom našej výpravy na Spires.

Vo februári nasledujúceho roka už bol na McKinley. Napriek tomu, že na Denali takmer zomrel, Art splnil sľub a v auguste 1967 sa pripojil ku mne a ďalším štyrom ľuďom v masíve Revelation. Po dlhom pobyte v nemocnici bol Art celé mesiace schopný len bolestivo krívať. Bolo šialené na lezenie vôbec pomyslieť, ale on prehovoril svojho lekára, aby mu dovolil ísť na Revelation – „pokiaľ si udrží nohy v teple“.

Chudák Art! V Revelation nás zastihlo to najhoršie počasie, aké som počas dvanástich aljašských expedícií zažil.

Nápory dažďa, krupobitia a snehu hrozili, že spláchnu náš základný tábor z povrchu ľadovca. Všetci sme mali nočné mory o splnených želaniach, sny, v ktorých sa útulné zruby pri dotyku nenávratne rozplývali. Hrnčeky, výstroj a prilby odvialo viac ako kilometer od základného tábora. Niekedy sme museli zostať hore celú noc s varičmi pustými v stanoch, aby sme nepodľahli podchladeniu. Iglu, ktoré sme postavili, vyzeralo na druhý deň ako zničený úľ. Kým sme boli na Revelation, Wilcoxova skupina práve zomierala v snehovej víchrici na Mount McKinley – stále najhoršia katastrofa na Denali.

Jeho vlastné martýrium na McKinley počas predchádzajúcej zimy zanechalo Arta otráveného – a možno ho intenzita šiestich expedícií za rok a pol konečne začala dobiehať. Pamätám si, ako v kožušinových čižmách kríval po tábore, hľadel na rozzúrenú oblohu a hovoril: „Bože, Dave, to je ale zlovestné miesto!“ Napriek tomu sa nikdy nevzdával a rozpad svojej obuvi na rozmočené franforce bral, akoby to bol nejaký veľký žart, ktorý si spravil zo svojho lekára. Vymysleli sme divokú hru s názvom *Hole Ball*; Art bežal svoje úseky bez akéhokoľvek ohľadu na boľavé nohy. Do hry, podobne ako do lezenia, sa bolo treba pustiť s elánom a vášňou, opatrnosť nech ide do čerta.

Po roku 1967 Art, pochopiteľne, v lezení poľavil. Jeho niekoľko rokov úspechov bolo ako záblesk meteoritu a pochybujem, že aj veľkí bojovníci aljašského horolezectva, ako boli Washburn, Beckey alebo Vin Hoeman, mali niekedy také bezstarostné obdobie ako Art v rokoch 1966 – 67, keď bol pripravený čeliť každej prekážke, ktorú by mu hora mohla postaviť do cesty. Na Aljaške, kde je viac expedícií neúspešných ako úspešných a kde to mnohí zabalia a vrátia sa domov ešte skôr, ako vôbec začnú, Artova sebadôvera

a energia akoby stanovili nespĺniteľný štandard. Práve táketo okázalé sebavedomie tvorí svojrázneho génia horolezectva.

Tak ako ja, aj Art sa v reakcii na tiesnivé utrpenie ponoril do písania knihy. Dobré si pamätám na začiatky, ktoré nikam nevedli, na frustráciu z prvých náčrtov *Sto pod nulou*. Art mi dal prečítať svoje stránky a ja som v nich videl dve veci. Prvá bola, že mal kaleidoskopické ambície; kniha, ktorú chcel napísať, by istým spôsobom bola rozsiahla, pitoreskná oslava samotnej Aljašky, akási *Biela veľryba* 49. štátu. Ale v tých divoko farebných prvých kapitolách sa zároveň McKinley vyhýbal. Práve to mi prezradilo, akú hlbokú hrôzu znamenalo tých šesť dní a nocí snahy o prežitie v priesmyku Denali.

Chvíľu to trvalo, ale keď sa Art konečne usadil a postavil sa tvárou v tvár svojej knihe, podarila sa mu pozoruhodná vec. Nebol to jednoduchý príbeh o hrdinstve a statočnosti, ako *Annapurna*, ale skôr nepokojný, nerovný príbeh pretkaný pochybnosťami, zlyhaniami, rozmarmi, odvahou, tragikou. Tím bol nevyvážený, silní členovia boli vysoko nadradení nad ostatnými. Možno najsilnejší zo všetkých zahynul pri absurdnej nehode v prvých hodinách výpravy. Samotný vodca začal v polovici cesty klesať na duchu. Všetko však bolo vykúpené veľkolepým dosiahnutím vrcholu začiatkom marca a potom ešte veľkolepejším prežitím Arta, Dava Johnstona a Raya Geneta.

Na moju veľkú radosť knihe, ktorú Art napísal, sa ako máloktorej kronike expedície podarilo zaoberať priamo konfliktmi, ktoré skupinu rozdeľovali, venovať veľkú pozornosť osobnostiam, ktoré sa na nej zúčastnili, odhaliť ich slabosti bez nelojálnosti voči jej členom (ktorí naozaj skvele spolupracovali zapožičaním svojich denníkov) a bez

vyhýbania sa opísať podrobnosti o utrpení v priesmyku Denali. Potenciálne rozptýlené detaily zápletky sa spojili do mimoriadne čitateľného príbehu.

Sto pod nulou je jednou z nemnohých skutočných klasík horolezeckej literatúry. V plnej miere si zaslúži opätovné vydanie, ktoré jej prinesie úplne novú generáciu čitateľov, nenásytných mladých horolezcov i starých kmeťov uvelebených v kreslách. Je mi ctou uvítať opätovné vydanie tejto knihy a potešením zaželať jej všetko dobré.

1986

Art Davidson

Úvod

Toto vydanie knihy *Sto pod nulou* vychádza sto rokov po tom, čo sa niekoľko mladých mužov pokúsilo o prvovýstup na Denali. Museli horieť nedočkavosťou byť už tam hore, nielen pre dobrodružstvo, ale aj preto, aby sa dostali tam, kde sa ešte nikto predtým nedostal. Vzrušenie Belmora Browna, jedného zo skupiny prvých horolezcov, znie naprieč celými tými rokmi: „Kričali sme čistou radosťou života, keď sme sa hnali nahor.“

Keď sme o päťdesiatštyri rokov prišli my, poznali sme radosť z toho, že sme mladí a sme hore v horách. Keď sme v zime v šesťdesiatom siedmom vyrazili na výstup na Denali, mali sme pocit, že ideme po stopách týchto priekopníkov. Aj my sme svojím spôsobom cítili, že ideme tam, kde ešte nikto nebol. Aká bude zima? Aký silný vietor bude fúkať? A tá tma, ako budeme liezť v tme? Keď Hudson Stuck po prvovýstupe na Denali roku 1913 napísal, že v jej „zdolaní nebola žiadna pýcha“, mohol pokojne hovoriť aj o tom, ako sme sa cítili pri našom návrate v zime. „Nad šťastím človek nejasá,“ povedal.

Naše pocity na Denali v zime boli v skutočnosti dosť zmiešané. Ústredným prvkom toho, čo sme tam zažili, bola zmes tragédií a úspechov. A niekoľko veľmi intenzívnych a často